

Ongepubliceerd. Om deze reportage te kunnen doen, in mei 1995, ben ik onder het voorwendsel dat ik VN-waarnemer was deze Israelische militaire rechtbank op de Westbank binnengedrongen. Journalisten kregen daarvoor namelijk nooit toestemming. Het is voor mij ook nu nog onbegrijpelijk dat geen van de redacties die ik met dit stuk benaderde bereid was het te publiceren. 'We hebben al een correspondent in Israel', was meestal de dooddoener. Maar die kwamen dus die rechtbanken niet binnen.

Ook de rechter hoopt dat de verdachten niet gemarteld zijn

Een kijkje in de keuken van een militaire rechtbank op de Westoever

Hoewel de intifada officieel voorbij is, zorgt een stroom van incidenten en aanslagen op de Westelijke Jordaanoever dat de gevangenissen gevuld blijven. Defense for Children International is een organisatie die zich inzet voor de rechtsbescherming van kinderen en waarnemers stuurt naar Israelische militaire rechtbanken in de bezette gebieden. De Leidse AIO internationaal recht Isabeth Mijnaerds is een van die waarnemers. Een ooggetuigeverslag uit een juridische bazaar in Hebron.

Het lokale hoofdkwartier van de Israeli Defense Force is een vervaarlijk blok beton op een heuvel even buiten Hebron. Het gebouw is in de jaren dertig neergezet door de Britten die toen Palestina bezet hielden; het woud van antennes op het dak is ongetwijfeld van recenter datum. Buiten het hek dat het terrein omzoomt staan groepjes Palestijnse mannen en vrouwen te wachten om een glimp van hun gedetineerde familieleden op te vangen. Het moment om enkele haastig geschreeuwde groeten uit te wisselen komt als de getraliede autobus die de

verdachten van de gevangenis naar de rechtbank brengt vaart mindert voor de openzwaaiende slagboom.

Rechtsbijstand

Per verdachte mag één familielid mee naar binnen om het proces bij te wonen. Isabeth Mijnaerends, in het dagelijks leven AIO internationaal recht aan de Leidse universiteit, mag als waarnemer van de Israelische afdeling van Defense for Children International ook naar binnen. DCI is een mensenrechten-organisatie die zich speciaal voor kinderen inzet. Het is de tweede keer dat Mijnaerends tijdelijk voor DCI-Israel werkt. De eerste keer hielp ze een rechtsbijstandsproject voor Palestijnse kinderen opzetten, zodat die voor de militaire rechtbanken zoveel mogelijk door een advocaat worden bijgestaan. Er bestaat hier namelijk niet, zoals in Nederland, een systeem waarbij verdachten automatisch pro deo-advocaten krijgen toegewezen. Dit keer schrijft ze een rapport voor de Verenigde Naties over de situatie van kinderen in de Israëlische militaire rechtspraak. Wat de argeloze bezoeker in Hebron op het eerste gezicht vooral opvalt is het gebrek aan decorum waarmee de rechtsgang zich voltrekt. De rechtbank zelf is niet groter dan een klaslokaaltje, waarin advocaten, aanklagers en bewakers met machinegeweren elkaar voor de voeten lopen. Op de gang zitten nog meer soldaten te roken en te kletsen, zodat hun herrie bij vlagen de beraadslagingen overstemt. Temidden van de door elkaar heen pratende partijen vervult de tolk van de rechtbank een sleutelrol. Hij is het die af en toe met de vlakke hand op tafel slaat als het rumoer te veel aanzwelt, terwijl de rechter zich lijkt te schikken in de rol van leraar die geen orde kan houden.

Bijna doodgeschoten

'Ik ben in zo'n rechtbank een keer bijna doodgeschoten' vertelt Mijnaerends, 'dus ik sta nergens meer van te kijken. Het was een proces tegen een Palestijn die een aanslag op een auto had gepleegd, waarbij de chauffeur was gedood en een ander gewond geraakt. De gewonde Israëliër was getuige, maar raakte op een gegeven moment zó geëmotioneerd dat ie zijn pistool trok en in het wilde weg begon te schieten.' De buslading verdachten van die ochtend is in een arrestantenlokaal gepropt waar nauwelijks licht en lucht doordringen, en waar ze de rest van de dag zonder eten of drinken zullen doorbrengen. Alleen als hun zaak voorkomt worden ze in het rechtszaaltje achter een hek gezet. De toegelaten familieleden zitten ook achter dat hek, van de verdachten gescheiden door een glazen schot omdat contact verboden is. Volgens een bewaker zit er wel degelijk een toilet in het arrestantenlokaal, maar de lucht die door het luik in de deur naar buiten komt doet anders vermoeden. Mijnaerends komt via een Palestijnse advocaat te weten dat er twee minderjarigen in het hok zitten. Door het luik voert ze met hen snel gesprekjes over hun behandeling in de gevangenis. De Israëlische autoriteiten doen niet moeilijk over het toelaten van waarnemers in de rechtszaal, maar de openheid kent grenzen. Mijnaerends: 'Ik krijg maar zelden, zoals nu, de kans om met gevangenen te praten.' Veel hangt ook af van het humeur van de aanwezige soldaten. Er zijn *hardliners* die duidelijk geen enkele

behoefte aan pottekijkers hebben, anderen willen best hun verhaal kwijt.

Terreuraanslagen

De zaken die bij de militaire rechtbank in Hebron behandeld worden variëren van onbetekenende incidenten tot terreuraanslagen. Deze rechtbank mag straffen tot tien jaar uitspreken; over nog zwaardere vergrijpen dient een hof van drie rechters zich te buigen. De rechterlijke macht bestaat uit militairen, maar dat betekent niet dat inbreng uit de burgermaatschappij ontbreekt. Iedere Israëliër -man of vrouw- gaat een paar jaar in dienst, en moet daarna ieder jaar vijftig dagen als reservist dienen. Een van de rechters die deze dag zitting heeft, een bijna-vijftiger met grijzend haar, is in het dagelijks leven advocaat in Tel Aviv, en dient als reservist door één dag per week in Hebron Palestijnen te berechten. Wat hem betreft voorzien pottekijkers juist in een behoefte: 'Je weet nooit wat het concreet oplevert, maar het belangrijkste is dat jullie hier gewoon zijn.' In een discussie met Mijnaresnds en een groepje Palestijnse advocaten blijkt hij zich weinig illusies te maken over de positie van arrestanten tijdens het vooronderzoek door de General Security Service: 'Wij krijgen die mensen hier voor de rechtbank, en hopen dan maar dat ze niet gemarteld zijn.'

Dat zijn bezorgdheid niet overdreven is, blijkt nog geen uur later. Dan ontstaat onder de Palestijnse advocaten enige opschudding wanneer hen het nieuws bereikt dat Abdel-Samad Harizat, een inwoner van Hebron die in Jeruzalem vastzat, na ondervraging door de General Security Service is overleden. Harizat was een Hamas-lid, verdacht van connecties met drie andere Hamas-leden die een week eerder door het leger in een hinderlaag nabij Hebron zijn gedood.

In 1987 onderzocht een door de regering ingestelde commissie, de Landau-commissie, naar aanleiding van een stroom van klachten de toestand in militaire gevangenis en kwam met een rapport waarin 'gematigde psychische en fysieke druk' werd toegestaan om informatie los te krijgen. De criteria voor wat nog 'gematigd' mag heten zijn echter geheim. Overigens zijn deze restricties voor de GSS alweer opgeheven als het gaat om verdachten van betrokkenheid bij terreuraanslagen. De gevolgen zijn voorspelbaar: Harizat is de vierde verdachte die dit jaar tijdens de ondervraging overlijdt. Twee Israelische en een onafhankelijke, Schotse lijkschouwer zullen later verklaren dat Harizat aan de gevolgen van marteling is bezwaken. Het ministerie van justitie is een onderzoek naar de zaak begonnen, maar heeft geweigerd de betrokken ondervragers te schorsen.

Oproer

De ondervraging is niet de enige fase in de rechtsgang waar het heet aan toe gaat. De Palestijnse advocaat die als tolk voor Mijnaresnds optreedt, heeft vandaag een zaak minder op z'n lijstje staan, omdat de verdachte die voor moet komen in het ziekenhuis ligt. Die is nog niet voldoende hersteld van een beschieting met traangas in de gevangenis, blijkbaar nadat daar oproer ontstaan was. 'Dat soort dingen gebeurt zo vaak', verklaart de advocaat laconiek.

In plaats daarvan neemt hij dan maar ter plekke de verdediging op zich van twee

jongens die worden beschuldigd van stenen gooien naar soldaten. De grootste van de twee kan voor de rechtbank z'n ogen nauwelijks open houden. Bij de bewijsvoering, ook voor lichte vergrijpen, wordt veel belang gehecht aan een bekentenis van de verdachte zodat de zaak op de rechtszitting snel kan worden afgehandeld.

Slaapdeprivatie, d.w.z. het wakker houden van de verdachte totdat hij bekent, is een vorm van 'gematigde druk' die veel wordt toegepast.

De kleinste van de twee jongens lijkt pas tien jaar oud, en zegt dat hij twaalf is. Mijnarends verandert op slag van waarnemer in mensenrechtenactivist wanneer ze dit hoort, want de grens voor berechting ligt bij veertien jaar. 'Dit is onwettig! Je moet protesteren bij de rechter!' dringt ze bij de advocaat aan. Deze schudt meewarig het hoofd, en vertelt dat de jongen gelogen heeft. Uit z'n papieren blijkt dat hij vijftien is. Een openbare aanklager die enige jaren geleden uit de V.S. geëmigreerd is en vrijwillig een jaar dienst doet in het Israëliësche leger, mengt zich gretig in de discussie over de mensenrechtensituatie op de Westbank: 'Toon me één bezetting, waar ook ter wereld, waar het beter toegaat dan hier. Ok, we voldoen niet helemaal aan onze eigen maatstaven op dat gebied, maar veel scheelt het niet. Geloof me, New York is erger.' In een spraakwaterval die ook tijdens een jachtige lunch in de soldatenkantine nauwelijks haperingen kent, schetst hij het beeld van een rechtssysteem dat door een gebrek aan deskundigheid en mankracht ondergesneeuwd raakt. 'Ik krijg hier 's ochtends een stapel dossiers voor me die stuk voor stuk nieuw voor me zijn, en die ik diezelfde dag nog moet afhandelen. Veel van de aanklagers hier zijn jongens van net twintig die een paar jaar rechten gestudeerd hebben. Ook de meeste Palestijnse advocaten kennen de wet slecht.'

Mishandeld

Volgens Mijnarends komt het regelmatig voor dat verdachten voor de rechtbank verklaren mishandeld te zijn, maar veel rechters en aanklagers zijn Oostindisch doof voor zulke klachten. 'Ik denk ook wel eens: dit zaakje stinkt,' zegt de voormalige Amerikaan, 'en dan sturen we het dossier terug voor verder onderzoek'. Onduidelijk is wat de verdachte daarmee opschiet. Die gaat in tussentijd terug naar de gevangenis, en als de zaak opnieuw voorkomt zit er waarschijnlijk een andere rechter die de afgedwongen bekentenis wél voor zoete koek slikt. De aanklager, er op gebrand aan te tonen dat de rechtbank in Hebron niets te verbergen heeft, sleept DCI-waarnemer Mijnarends bijna mee de kamer van de rechter in voor een demonstratie snelrecht. Het betreft een kleine zaak, van een Palestijn die met een groep vrienden na zes uur in Hebron nog op straat was, derhalve de avondklok overtrad en bij zijn arrestatie een soldaat een klap zou hebben gegeven. 'Ok, wat je nu ziet is dat ik die kerel een extra voorsprong geef, want ik heb z'n dossier niet gelezen' zegt de aanklager terwijl hij pogingen doet een tolk uit z'n kantoortje te plukken. Wanneer dat gelukt is verzamelen alle partijen en de onvermijdelijke bewaker met machinegeweer zich rond het bureau van de rechter.

Nadat de getuigenverklaringen van de Palestijn en de twee betrokken soldaten zijn opgenomen ontspint zich tussen advocaat en aanklager nog even een discussie. De Palestijn claimt dat hij de Israëliësche soldaat alleen maar een duw gegeven heeft en

niet geslagen. Aanklager tot de advocaat: 'Er waren minstens twintig mensen bij het incident aanwezig. Waarom heb je dan nu geen getuigen à décharge? Advocaat: 'Die heb ik, maar de bewakers aan de poort lieten ze niet binnen.' Aanklager: 'Als dat zo is, waarom schreeuw je daar dan geen moord en brand over bij de rechter?' Advocaat: 'Ik wil de kostbare tijd van de rechtbank niet verspillen.'

Hoewel op dit punt volledig vaag blijft hoe de vork in de steel zit, volgt tien minuten later de uitspraak: vijftien dagen hechtenis, bovenop de acht dagen die de Palestijn in voorarrest gezeten heeft. 'Dat is heel mooi', vindt de advocaat, 'anderen krijgen voor zoiets zes maanden.'

Op het eind van de middag staat de rechter die advocaat is in Tel Aviv bij de uitgang op een lift naar huis te wachten. Op de volgende heuvelrug ligt één van de Israëliische nederzettingen die bij de Palestijnse bevolking zoveel haat oproepen dat ze dag en nacht door het leger bewaakt moeten worden. 'Ik moet hier nog vijf jaar als reservist dienen,' zegt hij, 'maar ik ben het zo langzamerhand zat. Vroeger hoorde ik politiek bij de rechtervleugel, maar ik ben echt van mening veranderd doordat ik hier ging werken. Eigenlijk bewonder ik de Palestijnen. De enige oplossing is dat die kolonisten hier weggehaald worden.'